

Peter R. Gleichmann

1 Ingang Sociologisch Instituut, Amsterdam.

Het Sociologisch Instituut

1. De sociologie achter haar muren

De ingang tot de sociologie is niet makkelijk te vinden. Niet voor iedereen staat hij duidelijk voor ogen. Voor wie werd dit gebouw ooit opgericht? Wel, ooit was het een goed bewaakt en beveiligd paleis voor de meest welgestelde koloniale heersers van het Rijk; en in dit gebouw was hun gemeenschappelijke rijkdom onder-

gebracht. Later heeft het belastingkantoor hierin zijn werk verricht; en het Sint Jorishof is voor een bepaalde tijd respectievelijk een huis voor proveniers, leprozenhuis en klooster geweest.

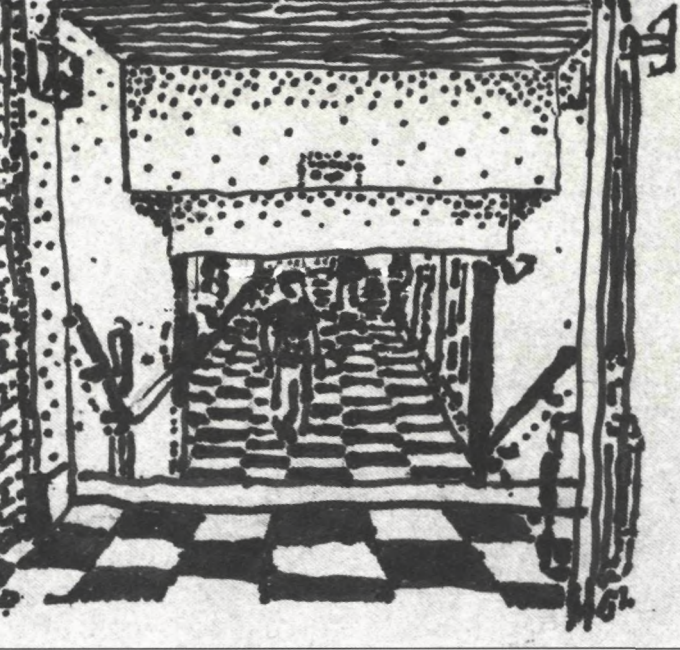
Machtssociologisch gezien openbaart zich hierin een sociale achteruitgang van het gebruik. Architecten zouden eerder zeggen, het gebouw heeft zijn multifunctionaliteit bewezen. Beoefenaren van de sociale en arbeidsgeschiedenis zouden het met het oog op moderne fabriekshallen of grote kantoren ('Großraumbüros') een formulering kunnen kiezen zoals: het zijn 'arbeiders' die nog altijd niet naar believen door anderen dan wel door machines kunnen worden vervangen.

En zo geldt voor de sociale wetenschappen bij de overgang naar de eenentwintigste eeuw nog altijd: 'Het complex is nog steeds een labyrint. De gangen zijn door de verlaagde plafonds somber, de ruimten klein waardoor het gebouw niet uitnodigend is voor werknemers en studenten'.¹ Je kan de gewenste weg alleen met moeite vinden en onthouden. Hodologisch leren wordt dit door de architectuur-psychologen en -sociologen genoemd. Een gebouw beleven en ervaren wij met ons hele lichaam, niet alleen door het zien, het zich-bewegen, maar ook door tactiele waarneming, horen, ruiken en tenslotte het-zich-kunnen-herinneren. En iedereen moet zijn eigen toegang tot de sociologie uiteindelijk in zijn eentje vinden zoals ook de uitgangen hieruit. De meeste mensen prenten zich hiervoor *mental maps* in; zij leren zich de weg door de sociologie die zij persoonlijk gevonden hebben precies te herinneren.

2. Herinneringen aan de toegang tot de sociologie

Het menselijke zich-herinneren steunt ook op beelden. Maar slechts een zeer klein deel van wat wij beleefd hebben beklijft. Ook 'beelden', 'woord-beelden' of 'visiotypen' blijven in onze herinnering bestaan. En natuurlijk kunnen wij visuele herinneringen indien gewenst ook aanschouwelijk schetsen. Maar datgene dat wij ons op een bepaald moment herinneren is selectief, blijft in zeer hoge mate individueel; het herinneringsvermogen is sterk afhankelijk van de leeftijd. Ook dit is een voedingsbron voor de individualisering. Wij scheppen ons ik in belangrijke mate ook uit die bron.

In het geheugen blijven ons levensverhalen. Ik zie het Instituut

2 Interieur Sociologisch Instituut, Amsterdam.

en de Oude Hoogstraat van buitenaf. En dit type van biografisch geïndividueerd herinneren is relatief goed onderzocht.² Voor de ingangen staan af en toe nog steeds 'junkies'; maar binnen het gebouw zijn zij niet meer te vinden. Binnen blijft de spaarzame tuin- en façadenarchitectuur. Aan de vuile buiteningang in klassieke bouwvormen valt niet te herkennen, dat dit een universiteitsgebouw zou kunnen zijn. Maar reeds de rijke koloniale heersers van het Nedederlandse Rijk in de zeventiende eeuw hebben hun burgers geleerd, uiterst spaarzaam met representatiemiddelen om te gaan. Twee vuile zuilen en een barok timpaan leveren nog heden het bewijs hiervan. Ook tegen het einde van de twintigste eeuw blijft het heel moeilijk de toegang tot de sociologie te vinden.

Vertaling: Hes Godschalk-Hessenauer

Tekeningen: Peter R. Gleichmann

Noten

1. Willeke Jeeninga, *Het Oostindisch Huis en het Sint Jorishof te Amsterdam*, (Waanders) Zwolle 1995, p. 106.
2. John Kotre, *White gloves, How we create ourselves through memory*, (Free Press) New York 1995.